

Л. О. Кияшко

ДИНАМІКА КОГНІТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ

Представлено аналіз феномена психологічної готовності до політичної участі. Викладено концептуальні засади побудови корекційно-формульованої програми когнітивних і поведінкових складових готовності та навичок, які можуть сприяти самореалізації молоді в політичному житті суспільства. Проаналізовано динаміку змін когнітивних складових готовності до політичної участі під впливом психологічної корекції.

Ключові слова: політична участь, психологічна готовність, політична свідомість.

Проблема. Суспільно-політичні трансформації в Україні, спрямовані на побудову громадянського суспільства, передбачають сформовану психологічну готовність громадян, і насамперед молоді, жити за демократичними нормами та робити свій внесок у спільну справу. У психології готовність до певної дії по суті являє собою готовність до реалізації вже сформованої стереотипної дії, але в умовах реформ і трансформаційних змін у суспільстві готовність до активності означає радше подолання стереотипу, аніж його втілення. Як неадекватні сучасним реаліям стереотипи населення незалежної України дістало у спадок від попередніх поколінь залишки патерналізму тоталітарної культури. Тому людині доводиться долати психологічні та світоглядні перешкоди і стереотипи тоталітарного минулого – зокрема безініціативність, безпорадність, подвійну мораль, звичку покладатися на батьківську опіку держави і водночас не довіряти їй, ірраціональну віру у всесилля вождів, а не верховенство права та ін.

Готовність до змін (психологічна готовність) є складним комплексним конструктом, що виникає на певному етапі психологічного процесу змін. І з позицій інтеграційного процесу готовність до змін – це категорія суб'єктивної психологічної реальності, що являє собою активацію ресурсної, мотиваційної, енергетичної сфер психіки, не будучи безпосереднім механізмом поведінкових патернів або продуктом вольових зусиль [1]. У ситуації соціальних змін психологічна готовність передбачає найчастіше руйнування стереотипів і шаблонів, що сформувалися раніше, у зв'язку з їх невідповідністю новим умовам діяльності. Руйнування старих психологічних настановлень і стереотипів, що раніше забезпечували ефективність діяльності, може бути зумовлено зміною не тільки зовнішніх щодо людини умов, а і її внутрішнього психологічного налаштування. Однією із функцій такого

психологічного налаштування на необхідність проведення соціальних реформ є формування готовності до відповідної неадаптивної і надситуативної активності. Кожне психологічне настановлення має бути також підкріпленням відповідною щодо нього здатністю до його практичної реалізації.

Мета статті: обґрунтувати концептуальні засади побудови корекційно-формувальної програми впливу на когнітивно-конативні компоненти готовності молоді до політичної участі та формування навичок, які сприяють адаптації та ефективній самореалізації молоді в політичному житті суспільства.

Параметри готовності до змін на особовому, груповому і системному (організаційному) рівнях можна систематизувати таким чином:

- *особовий рівень (психологічна готовність):* визначеність, здатність до навчання, реальна активність (дії, вчинки, діяльність), прагнення до нового, наявність суб'єктивної значущості змін, когнітивна складність, схильність до експерименту, висока креативність і гнучкість мислення, інтернальність та ін.;

- *груповий рівень (соціально-психологічний):* соціально-психологічна спільність, міжособова взаємодія і взаємовплив; спільність інтересів, мотивів і настановлень, цінностей і норм, звичаїв і звичок; розподіл групових ролей; привабливість групи; здатність до відкритого обговорення, конструктивної конфронтації (за П. Сенге) та ін.;

- *системний рівень (організаційний):* інноваційність, відкритість до змін (мислення, поведінки, продукту), проактивність управління та ін.

Системні зміни на рівні особи, групи та організації передбачають цикл (етапи) творення актуальної бажаної реальності, де центральне місце відводиться етапу формування психологічної готовності. Йдеться про таке:

- 1) усвідомлення суб'єктивно-об'єктивної реальності, яка не задовольняє – *проблема*;

- 2) усвідомлення актуальності змін – *завдання*;

- 3) дії задля досягнення бажаного – *пошук рішення, орієнтаційна поведінка*;

- 4) завершення зовнішньої активності і перехід енергії у внутрішню активність – *зовнішнє розслаблення і внутрішня напруженість*;

- 5) готовність до змін – *більш глибоке усвідомлення* необхідності змін, *розширення* спектра поведінкових стратегій, нарощування ресурсності.

До зазначених компонентів внутрішнього психологічного налаштування, або готовності, до політичної участі ми відносимо сформовану систему уявлень молоді про: 1) себе і власну роль у суспільстві

(Я-соціальне і Я-громадянське в структурі Я-концепції); 2) механізми функціонування суспільства (політичні орієнтації); 3) роль інших людей у суспільстві; 4) принципи взаємодії людини із соціальним оточенням та владою; 5) особисту роль та взаємодію з громадою та суспільством (залежне-незалежне Я). Ці складові можна віднести до когнітивного блоку за Дж. Равеном. (цит. за: [2]). До складових цього блоку слід додати ментальні характеристики політичної свідомості, які охоплюють політичні стереотипи, міфи, соціальні настановлення тощо.

Поведінкові складові передбачають: 1) сформованість умінь розв'язувати проблеми щодо захисту власних та громадських інтересів; 2) здатність оцінювати політичну ситуацію та аналізувати наслідки власних дій у політичному середовищі; 3) здатність цілеспрямовано впливати на суспільні події. Наведені складові є водночас проявом у політичній сфері складових соціального інтелекту, сензитивний період розвитку якого припадає на юнацький вік.

З огляду на мету та завдання нашого дослідження самооцінка та усвідомлення респондентами стану політичної дійсності та своєї ролі в ній є умовою успішної корекції та розвитку навичок, необхідних для успішної соціальної взаємодії. Теоретичним підґрунтям для розроблення програми корекції та розвитку когнітивної і поведінкової складових політичної участі є реалізація відповідної структурно-функціональної моделі взаємозв'язку когнітивних та поведінкових компонентів політичної участі (рис.). Тематичні блоки програми згідно з моделлю спрямовані на:

- 1) розвиток політичної свідомості, а саме:
 - усвідомлення Я-концепції особистості та місця в її структурі соціального і громадянського Я, залежного/незалежного Я;
 - активізацію рефлексії та усвідомлення індивідуальних міфів (інтроєктів) і стереотипів, пов'язаних зі сферою політики, ідеології, соціальної взаємодії;
 - усвідомлення індивідуальних меж і неадаптивних стратегій соціальної та політичної поведінки;
- 2) розвиток компонентів політичного мислення та ефективних стратегій прийняття політичних рішень:
 - виявлення переваг різних типів мислення в процесі аналізу політичних ситуацій;
 - усвідомлення ролі сформованості таких якостей мислення, як критичність, самостійність, конструктивність та ін.;
 - розвиток компонентів соціального інтелекту, які відіграють позитивну роль у реалізації політичної активності, а саме: передбачення наслідків політичної поведінки, розуміння логіки поведінки, стильових характеристик мислення.

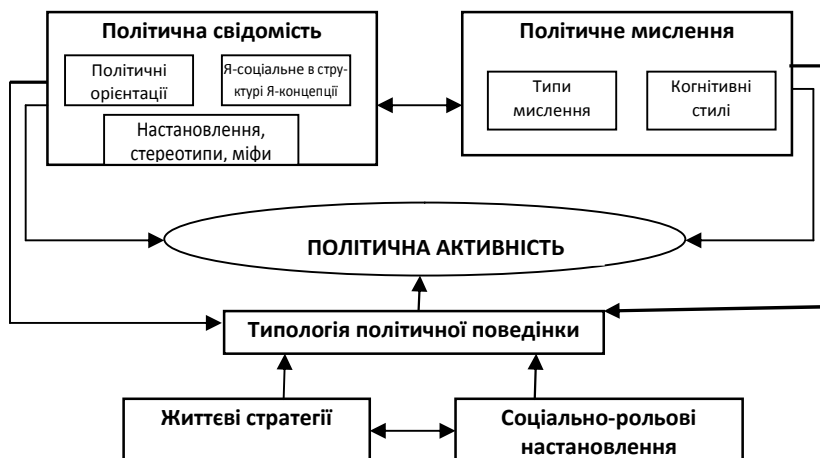

Рис. Структурно-функціональна модель взаємозв'язку когнітивних та поведінкових компонентів політичної участі

Типологію політичних орієнтацій проводять за різними критеріями. У науковій практиці найчастіше використовують усім відомий підхід, що вже став класичним: лівий – правий радикалізм, лібералізм – консерватизм. З огляду на завдання побудови корекційно-формульованої програми складових готовності для оцінювання та обговорення з респондентами політичних орієнтацій ми скористалися в процесі дослідження сімома параметрами:

1. Тип міжнаціональних відносин: заперечення національного (мондизм), інтернаціоналізм, нейтралітет (мирне співіснування народів), помірний націоналізм, радикальний націоналізм та шовінізм.

2. Тип регулювання економіки: державне планування, жорстке державне регулювання, помірне державне регулювання, слабе державне регулювання, ринкова економіка.

3. Тип соціального захисту: нормований розподіл, сильна соціальна політика, соціальні гарантії, неонов'язкове соціальне страхування, соціальний дарвінізм (кожний за себе).

4. Тип контролю за розподілом ресурсів: нормований розподіл, розподіл за потребами, змішана форма розподілу, розподіл за працею, розподіл за вкладеним капіталом.

5. Форма власності: державна, корпоративна, колективна, групова, приватна.

6. Тип політичного режиму: анархія, лібералізм, правова держава, авторитаризм, тоталітаризм.

7. Тип політичної системи: охлократія (влада натовпу), парламентаризм, парламентсько-президентська республіка, президентське правління, диктатура.

На думку Б. А. Грушина, автора праці “Масова свідомість”, існує *три типи складових суспільної свідомості*. Перший – це чуттєві елементи, зокрема образи, емоційні реакції, переживання. До другого типу – раціонального – належать узагальнені (логічні) уявлення, поняття, норми. Третій тип складових суспільної свідомості – ірраціональні, або імажинитивні, елементи – вірування, фантастичні образи, утопічні ідеї, міфи і міфологеми. Останні тісно пов’язані з уявленнями і відіграють важливу роль у комунікативних процесах (див. [3, с. 217]).

Інтеграція суспільства неможлива без свідомо сформульованих цілей і загальноприйнятих цінностей; без ясного і позитивного образу майбутнього, до якого рухається суспільство; без належного обґрунтування тієї чи тієї стратегії національного розвитку. Натомість чинному режимові вигідно підтримувати такий спосіб існування знання, як міфологія в політиці, що дає змогу спочатку поєднувати протилежні полюси, а відтак створювати деякі віртуальні конструкції з певною логікою, якісь вирішувані конфлікти, що насправді не мають рішення [4, с. 12]. Завдання нашої корекційної програми щодо міфологічної свідомості полягає в тому, щоб донести до свідомості респондента систему його власних когніцій, які визначають його політичний світогляд та індивідуальні політичні інтроекти.

Такі політичні міфи, як комунізм, соціалізм, “загниваючий” капіталізм, приєднання до Європи через автоматичне перетворення в демократичне суспільство, котрі набувають за певних обставин максимального аргументативно-легітимізаційного ефекту, ніби кочують від однієї культури до іншої, від епохи до епохи в “очікуванні” сприятливого ґрунту для свого відродження. Однією з особливостей пострадянського простору було і є, з одного боку – “прищеплення” міфів, характерних для західноєвропейської культури (пов’язаних переважно з можливостями демократизації й побудови громадянського суспільства, здійснення ринкових реформ і лібералізації, міждержавної інтеграції тощо), а з другого боку – відродження національних міфів, особливо в перші роки незалежності, коли героїчне минуле народу відіграло домінуючу роль.

Процес деміфологізації був би значно ефективнішим, якби респонденти мали бодай елементарне уявлення про механізми та способи творення та функціонування міфів, передусім у політиці. Серед способів творення політичних міфологем назвемо найбільш ефективні: зміна функцій мови (магічне використання слів), театралізація політичного життя, символізація та гіперболізація фактів та явищ дійсності, конструювання міфоїміджів політиків або структури.

Як зазначає С. А. Шомова, процес творення і конструювання політичних міфів базується на трьох *основних методах* (цит. за: [3, с. 218]).

Перший метод передбачає застосування давніх, таких що сховані в глибині колективного підсвідомого, структур, які називають архетипами соціального мислення. Ідеться про звернення до вже давно відомих міфів, перенесення стійких образів міфологічного мислення в сучасну політичну реальність та їх актуалізацію в найрізноманітніших комунікативних актах (наприклад, Моїсей, Лада).

Другий метод конструювання політичного міфу, який розглядає дослідниця, – це перетворення в міф реальних подій, коли відбувається поєднання правди і вигадки. У результаті вдається забезпечити стійку віру громадськості. Можна виокремити кілька способів такої міфотворчості. Найпоширеніший із них – ідеологічна модифікація тих чи тих політичних реалій, перетворення “напівправди” у політичну догму. Створення міфологічного сюжету шляхом підміни, прикрашання та монтажу політичних реалій – дієвий спосіб перетворення реальних подій у симулякр (видимість реальності; ілюзорна, ефемерна заміна факту).

Третій метод впливу на міфологічне мислення соціуму – метод конструювання міфів, який базується на вигадці, фальсифікаціях, відвертій неправді. Це створення міфу “з нічого” та поширення його через засоби масової комунікації.

Будучи ірраціональним елементом політичної свідомості, міфи тісно пов’язані із соціальними та ідеологічними стереотипами, які здебільшого перешкоджають адаптації в умовах соціальних змін. Прояв стереотипів у політичній свідомості молоді було досліджено за показниками ступеня згоди/незгоди із запропонованими твердженнями (табл. 1). Як теоретичні моделі і техніки використовувалися підходи ґештальтметоду (Ф. Перлі, Р. Фрейгер), техніки ідеальних моделей і психосинтезу (Р. Ассаджіолі, Дж. Томас), психодрама (Я. Л. Морено, Т. Лейтц), метод трансактного аналізу (Е. Берн), прийоми нейролінгвістичного програмування (Д. Гріндер, Р. Бендлер), вправи з тренінгу прийняття зрілих політичних рішень (О. С. Кочарян) [4].

Зміна деструктивних політичних стереотипів під час дослідження здійснювалася згідно з науково обґрунтованими закономірностями і моделями. Наприклад, було застосовано такі відомі моделі, як *прироцування* (систематичне надання інформації, що суперечить наявному стереотипові) та *перетворення* (одномоментне надання такої кількості інформації, що повністю заперечує стереотип; така інформація за законом “усе або нічого” може переважити і зруйнувати стереотипне уявлення; недостатня ж сила інформаційного впливу лише підсилить наявний стереотип).

Групи соціально-ідеологічних стереотипів

Групи стереотипів	№ пор.	Приклади соціально-ідеологічних стереотипів (конструктів)
стереотипи, що характеризують ставлення до соціальної і політичної активності	1	Творення – це боротьба (за майбутнє потрібно боротися).
	2	Хочеш спокійно жити – не висовуйся.
	3	У нас завжди є вороги.
	4	Моя хата скраю.
	5	Політика – справа брудна.
стереотипи, що характеризують звичне ставлення до влади і її представників	6	Чинovníк – неминуче зло.
	7	Держава тебе завжди обмане.
	8	Президент – батько нації.
стереотипи, що характеризують ставлення до соціально-політичних цінностей	9	Від кожного – за здібностями, кожному – за потребою.
	10	Будеш чесним – будеш бідним.
	11	Скромність у повсякденні прикрашає.
	12	Старі цінності відмирають.

Нагадаємо, що будь-який стереотип, як і настановлення, складається із трьох компонентів – емоційного, когнітивного та поведінкового. Коригувальний вплив може бути здійснено на кожен із них. Тоді інші компоненти, щоб певною мірою нівелювати внутрішній дисонанс (за принципом синергетики), починають підлаштовуватися під нову структуру. Найпоширенішим засобом перебудови деструктивних політичних стереотипів є модифікація поведінки індивіда всупереч звичним (стереотипним) для нього формам.

Розробляючи завдання для корекції деструктивного впливу ідеологічних стереотипів, ми виходили з таких припущень:

1. Усвідомлення неадекватності стереотипів є передумовою ефективної їх корекції і самокорекції.

2. Зміна або корекція настановлень і стереотипів відбувається через зміну особистісних якостей суб'єкта.

3. Щоб змінити внутрішні настановлення і стереотипи, потрібно викликати ситуацію дисонансу. Для цього слід створити умови, коли молода людина під тиском обставин або людей буде змушена зробити вчинок, що не узгоджується або не цілком узгоджується з її колишніми настановленнями і переконаннями. Тоді, щоб зменшити дратівливий дисонанс, який при цьому виникає, автоматично відбувається підсвідомо зміна первинного настановлення, а відтак його пристосування до досконалого вчинку.

4. Добиваючись адекватних реакцій, ми тим самим можемо сприяти формуванню нового або коригуванню старого настановлення, тобто для успішної корекції негативних стереотипів необхідно створи-

ти модель зовнішньої соціальної дійсності, яка б відповідала актуальній діяльності індивіда.

5. Зміна неадекватних настановлень і стереотипів найлегше відбувається за умови непомітності зовнішнього примусу.

Реалізація поставлених у корекційній програмі завдань передбачає використання низки *прийомів*:

- долучення суб'єкта до діяльності, яка вимагає нових якостей та адекватної моделі поведінки;

- усвідомлення стереотипу, тобто звернення уваги суб'єкта на неадекватність його моделі поведінки;

- обговорення проявів стереотипної поведінки, наведення доказів на підтвердження її непродуктивності та виявлення складнощів, що виникають через неї;

- з'ясування об'єктивних і суб'єктивних причин стереотипної поведінки;

- аналіз об'єктивних обставин, що впливають на появу стереотипних реакцій, і їхніх суб'єктивних причин (на прикладі конкретних фактів з минулого досвіду суб'єкта, де спостерігалися прояви стереотипу);

- переоцінка причин з визнанням їх випадковими, незначними або, навпаки, значущими для попередньої діяльності;

- інформування – надання нової або додаткової інформації про адекватні способи поведінки в процесі соціальної взаємодії;

- посилення рефлексії – допомогти суб'єктові усвідомити, як його особистісні риси і поведінка можуть відбитися на людях, що оточують його (як його сприймають інші);

- копіювання – людини намагається поводитися так само, як і інший суб'єкт у момент прояву неадекватних стереотипних реакцій;

- заглиблення в рефлексію – опис суб'єктом процесу боротьби мотивів у його свідомості;

- реформовування проблеми – погляд на проблему під новим кутом зору з наданням їй розв'язання позитивного прогнозу;

- театралізація – надання суб'єктові можливості спробувати себе в інших ролях (відчути себе в “чужій шкурі”) шляхом асоціації або реального залучення.

Зміст корекційно-розвивального комплексу охоплює три основні блоки:

перший блок – інформаційний; передбачає проведення тематичних занять, дискусій, бесід;

другий блок – практичний блок діагностики та самодіагностики. До складу діагностичного комплексу входять такі методики: Методика дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда та М. Саллівена, модифіковані варіанти проєктивних методик “Незавершені речення”, “Спрямована проєкція” Ш. О. Надірашвілі та методики дослідження Я-концепції А. В. Фурмана, О. Є. Гуменюк;

третій блок – корекційно-формувальний; складається з рефлексивних ігор та технік, тренінгових занять. Корекційні методи дають змогу досягти таких цілей, як: а) фасилітація переживань особистісних меж та корекція неадаптивних стратегій у ситуаціях політичної взаємодії; б) усвідомлення і руйнування деструктивних інтроєктів та стереотипів; в) рефлексія структури Я-концепції і таких її складових, як Я-соціальне, Я-громадянське та залежне-незалежне Я; г) розвиток навичок критичного аналізу політичної інформації та політичних ситуацій.

Експериментальною базою дослідження стали студенти Донецького інституту ринку та соціальної політики, Донецького національного університету, члени молодіжних громадських організацій (усього 167 осіб). Аналіз результатів виявив, що в структурі політичної свідомості молоді важливе місце належить ідеям свободи, рівності громадян перед законом, недоторканності та гідності. Що ж до структури політичних орієнтацій опитаних, то тут простежується двояка тенденція: підтримка демократичного напрямку розвитку суспільства, але водночас і розчарування сьгоднішніми суспільними перетвореннями. Цей факт респонденти пояснюють недовірою до представників так званої демократичної політичної еліти, що посилює скептичне ставлення до процесу та результатів реформ. Ознаки демократії для респондентів обмежуються здебільшого правами та свободою людини, і лише дехто з них (4 %) зазначив, що свобода неодмінно передбачає ще й відповідальність. Опитані, трактуючи поняття демократії, підкреслювали, що вони не бачать її у своєму реальному житті головне через некомпетентність і бюрократизм влади. Політичних лідерів респонденти сприймають як людей, що вирішують свої фінансові і соціальні проблеми за допомогою політичної влади. У політичних орієнтаціях молоді еkleктично поєднуються пріоритети приватної власності з необхідністю державного регулювання та контролю за розподілом ресурсів. До того ж приватна власність пов'язана у свідомості респондентів не із соціальною активністю та відповідальністю, а лише з експлуатацією, рейдерством та шахрайством. Поняттю “влада” молоді надає різного змісту; у її розумінні це “перевага”, “могутність”, “гроші”, “президент”. Тобто серед молодих поширене уявлення, що політик у політиці реалізує свої особисті мотиви і потреби, але не виступає як прихильник справедливості і законності. Більшість опитаних не змогли визначити, чим відрізняються поняття “соціалізм”, “комунізм”, “капіталізм”, “націоналізм”, “ідеологія”.

Молодих людей турбує зростання нерівності між громадянами України, їхнім соціальним і матеріальним становищем. Вони не бачать для себе можливості виправити такий стан справ і стабілізувати ситуацію; чітко уявляючи права людини, вони не знають як їх реалізувати на практиці. У політичній свідомості молоді простежуються стереотипи безпорадності та ухиляння від взаємодії з владою, налаштованість на те, щоб вирішувати соціальні проблеми поза межами політичної

сфери. Такі тенденції зумовлюють політичну пасивність та позицію очікування. Консервативні тенденції знаходять відображення у відповідних уявленнях про роль влади: “якщо владу змінити, то зникнуть усі негаразди в країні”.

У ході аналізу структури Я-концепції у більшості респондентів було встановлено наявність “взаємозалежного Я” в структурі мікросередовища і незалежного від суспільства, влади та держави власного Я у макросередовищі. Отримані результати висвітлюють парадоксальну відмінність між структурою Я-концепції представників традиційної західної культури (де відчуття особистісної значущості та впливовості поєднується з відчуттям взаємопідтримки і залежності від суспільства та громади і структурою Я-концепції носія нашої політичної ментальності (у якого залежність від найближчого оточення поєднується з відчуттям відстороненості від суспільства та держави).

Порівняльний аналіз першого (до початку формувального експерименту) і другого (після його завершення) діагностичних зрізів експериментальної групи засвідчив позитивну динаміку показників соціального інтелекту, а саме значущі відмінності (на рівні $p < 0,01$) між такими показниками, як здатність розуміти логіку складних ситуацій та здатність передбачати наслідки поведінки в ситуаціях політичної взаємодії. Позитивних значень набули також показники саморозуміння і прогнозування ефективності міжособової взаємодії (табл. 2).

Таблиця 2

Результати формувального експерименту, спрямованого на підвищення готовності молоді до політичної участі

Компоненти С1	До експерименту	Після експерименту
здатність передбачати наслідки поведінки	8,72	10,70
здатність розуміти логіку розвитку ситуації	5,12	6,90

Висновки. На підставі результатів упровадження корекційно-формульної програми можемо стверджувати, що така програма створює психологічні умови для розвитку найбільш важливих складових соціального інтелекту і дає змогу набувати навичок та вмій, орієнтованих на адаптацію та ефективну взаємодію в політичному середовищі. Порівняльний аналіз політичних орієнтацій за результатами другого зрізу виявив тенденцію зниження полярності виборів, що свідчить про більш глибоке усвідомлення респондентами механізмів функціонування суспільства і відносин у ньому. Означилася також тенденція зниження показників стереотипії і зростання рівня суб'єктності та особистої відповідальності молоді людини за події, що відбуваються в суспільстві.

Л і т е р а т у р а

1. Фаерман М. И. Комплексный социально-психологический подход к предупреждению сопротивления нововведениям персонала (на примере организаций малого и среднего бизнеса) : автореф. дис. соискание учен. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05 "Социальная психология". – Ярославль, 2007. – 24 с.
2. Скар О. М. Концептуальні засади побудови соціально-психологічної моделі політичних компетенцій молоді / О. М. Скар // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К. : Міленіум, 2010. – Вип. 8. – С. 250–258.
3. Ільницька У. В. Політична міфологія як механізм символізації політичних відносин і технологія реалізації комунікативної стратегії суб'єкта політики / У. В. Ільницька // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. праць / Асоц. політ. психологів України, Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К. : Міленіум, 2010. – Вип. 10. – С. 215–225.
4. Кочарян А. С. Методологические проблемы конструирования тренинга принятия зрелых политических решений / А. С. Кочарян, М. Е. Жидко, М. Ю. Довгопол // Социально-психологические факторы политического поведения электората : материалы науч.-практ. семинара. – Х. : Ксилон, 1999. – С. 3–12.

Кияшко Л. А. Динамика когнитивной составляющей психологической готовности студенческой молодежи к политическому участию

Представлен анализ феномена психологической готовности к политическому участию. Изложены концептуальные основы построения коррекционно-формирующей программы когнитивных и поведенческих составляющих готовности и навыков, которые могут способствовать самореализации молодежи в политической жизни общества. Проанализирована динамика изменений когнитивных составляющих готовности к политическому участию под воздействием психологической коррекции.

Ключевые слова: политическое участие, психологическая готовность, политическое сознание.

Kiyashko L. O. Dynamics of the cognitive component of students' psychological readiness for political participation

Analysis of the phenomenon of psychological readiness for political participation is presented in the article. The author provides the conceptual bases for designing the program which is aimed on correction and formation of cognitive and behavioral components of readiness and skills that can promote self-realization of youth in political life of society. The dynamics of changes in the cognitive components of readiness for political participation under the influence of psychological treatment is analyzed.

Key words: political participation, psychological readiness, political consciousness

© Кияшко Л. О.